

KUNTAINFO

Helsinki 15.04.2016

2/2016

TURVAPAIKANHAKIJOIDEN OIKEUS LASTENSUOJELUN PALVELUIHIN

Eräillä vastaanottokeskuspaikkakunnilla on ilmennyt epäselvyyttä siitä, minkä tahon tehtävänä on antaa lastensuojelun palveluja alaikäisille turvapaikanhakijoille. Tässä kirjeessä kerrotaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta sekä selvitetään vastaanottolain, sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain säännöksiä ja niiden soveltamista.

Turvapaikanhakijoiden tarvitsemat sosiaalipalvelut järjestetään pääsääntöisesti vastaanottokeskuksessa. Annettaessa sosiaalipalveluja alaikäisille turvapaikanhakijoille on noudatettava hienovaraisuutta ja lievimmän riittävän toimenpiteen periaatetta, jollei lapsen etu muuta vaadi. Ongelmia havaittaessa on pyrittävä toimimaan niin, että lapsen vanhemmat saavat tukea kasvatustehtäväänsä ja että toimenpiteistä aiheutuu mahdollisimman vähän haitallisia seuraamuksia lapselle ja hänen perheelleen. Lapsen ja hänen perheensä kielellistä, uskonnollista ja kulttuurista taustaa on kunnioitettava.

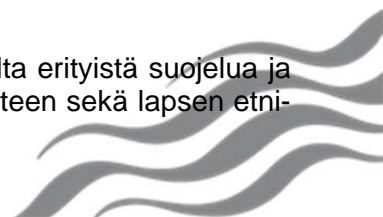
Jos turvapaikanhakijalapsella todetaan lastensuojelun tarve, lastensuojelun järjestämisestä vastaa kunta. Kunnan lastensuojelun viranomainen toimii tällöin yhteistyössä vastaanottokeskuksessa työskentelevien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden kanssa.

Lapsen oikeudet

Lapsen oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Suomi on ratifioimalla sopimuksen sitoutunut muuttamaan lakinsa ja toimintansa sopimusta vastaaviksi. Kaikkien lasten kanssa työskentelevien tulee tuntea sopimuksen sisältö ja toteuttaa sitä työssään. Sopimuksen merkitystä lastensuojelutyössä on kuvattu lastensuojelun laatusuosituksessa (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:4).

Sopimukseen sisältyvät muun muassa seuraavat määräykset:

- Jokaiselle Suomessa olevalle lapselle kuuluvat sopimuksessa tunnustetut oikeudet riippumatta lapsen rodusta, ihonväristä, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, kansallisesta, etnisestä tai sosiaalisesta alkuperästä, varallisuudesta, vammaisuudesta, syntyperästä tai muusta vastaavasta seikasta (2 artiklan 1 kohta)
- Kaikissa sosiaalihuollon ja hallintoviranomaisten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu (3 artiklan 1 kohta)
- Lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on oikeus saada valtiolta erityistä suojelua ja tukea. Tällöin on kiinnitettävä huomiota lapsen kasvatuksen jatkuvuuteen sekä lapsen etniseen, uskonnolliseen ja kielelliseen taustaan (20 artiklan 1 ja 3 kohta)

Sosiaalipalvelut vastaanottokeskuksessa

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011, vastaanottolaki) 13 §:n mukaan vastaanottopalvelut järjestää se vastaanottokeskus, jonka asiakkaaksi kansainvälistä suojelua hakeva rekisteröidään. Lapsille tarkoitetut ryhmäkodit ja tukiasuntolat ovat myös vastaanottokeskuksia.

Vastaanottopalveluihin kuuluvat muun muassa sosiaalipalvelut ja terveydenhuoltopalvelut. Vastaanottolain 25 §:n 2 momentin mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilö tekee vastaanottokeskuksessa sosiaalihuoltolain 15 §:ssä tarkoitettua sosiaalityötä ja 16 §:ssä tarkoitettua sosiaaliohjausta. Työhön kuuluu neuvontaa, ohjausta, sosiaalisten ongelmien selvittämistä ja muita tukitoimia, jotka ylläpitävät ja edistävät yksilöiden ja perheiden turvallisuutta ja suoriutumista sekä yhteisöjen toimivuutta. Turvapaikanhakijoiden tarvitsemat sosiaalipalvelut järjestetään pääsääntöisesti vastaanottokeskuksessa.

Vastaanottolain 25 §:n 1 momentin mukaan kansainvälistä suojelua hakevalla on oikeus saada sosiaalihuoltolain 14 §:ssä tarkoitettuja sosiaalipalveluja, jos sosiaalihuollon ammattihenkilö arvioi ne välttämättömiksi sinä aikana, jona henkilö on oikeutettu vastaanottopalveluihin. Sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaisia palveluja ovat esimerkiksi sosiaalinen kuntoutus, perhetyö sekä kasvatus- ja perheneuvonta. Palvelun välttämättömyyden arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö asiakkaan yksilöllisen tarpeen perusteella. Vastaanottolain esitöiden (HE 266/2010 vp) mukaan käytännössä vastaanottokeskus ostaa sellaiset välttämättömät sosiaalipalvelut, joita sen palveluksessa oleva sosiaalihuollon ammattihenkilö ei voi tarjota, kunnalta tai yksityiseltä palveluntuottajalta.

Vastaanottolain 5 §:ssä säädetään lain soveltamisesta lapseen. Säännöksen mukaan lasta koskevia asioita käsiteltäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin. Lapsen toivomukset ja mielipide on selvitettävä sekä otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lasta koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisesti. Lain 6 §:ssä säädetään velvollisuudesta ottaa haavoittuvassa asemassa olevien erityistarpeet huomioon. Haavoittuvassa asemassa olevina pidetään muun muassa alaikäisiä, erityisesti ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita. Heidän tarpeensa tulee ottaa erityisesti huomioon sosiaalipalveluja annettaessa.

Kunnan vastuu lastensuojelun järjestämisestä

Vastaanottokeskuksen ja järjestelykeskuksen palveluksessa olevat henkilöt ovat lastensuojelulain 25 §:n nojalla velvollisia viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Lastensuojelulain 26 §:n mukaan lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi on tehtävä sosiaalihuoltolain 36 §:n mukainen palvelutarpeen arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään lastensuojelun tarve, ellei asia ole selvästi luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita.

Kun turvapaikanhakijalapsella on todettu lastensuojelun tarve, hänellä on oikeus saada lastensuojelulain mukaisia palveluja. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa arvioidaan vastaanottokeskuksen järjestämien palvelujen riittävyys.

Vastaanottolain 7 §:n 2 momentin mukaan kunta on oikeutettu laskuttamaan lastensuojelun palveluista aiheutuneista kustannuksista Maahanmuuttovirastoa. Käytännössä kunta laskuttaa sitä vastaanottokeskusta, jonka asiakkaaksi turvapaikanhakija on rekisteröity.

Jos kunta kieltäytyy antamasta lastensuojelulain mukaisia palveluja turvapaikkaa hakevalle lapselle, Valvira tai aluehallintovirasto voi käynnistää asiassa valvontatoimenpiteet.

Lisätietoja turvapaikanhakijoista lastensuojelun asiakkaina on saatavissa Lastensuojelun käsikirjasta:

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/turvapaikanhakijat-lastensuojelun-asiakkaina>.

Lisätietoja

Sosiaalineuvos Marjo Lavikainen, p. 0295 163 581
Neuvotteleva virkamies Riitta Burrell, p. 0295 163 588
etunimi.sukunimi@stm.fi

